

Xã hội hóa giáo dục và đào tạo là cơ sở của xã hội hóa khoa học và công nghệ

VŨ TUYỀN HOÀNG*

Ngày nay, trong bất kỳ một quốc gia nào, sự phát triển kinh tế – xã hội luôn gắn liền với trình độ dân trí, với trình độ ứng dụng khoa học và công nghệ trong sản xuất, đời sống, với một nền văn hóa tiến bộ. Như vậy, việc đào tạo và sử dụng nguồn nhân lực luôn luôn là vấn đề quan trọng hàng đầu.

Những năm 80 (thế kỷ XX), trong tình hình nước ta còn thiếu lương thực, Đảng ta đã đề ra chủ trương “lương thực là mặt trận hàng đầu”. Các chương trình khoa học, kỹ thuật quốc gia về cây lương thực đã đưa ra những giống lúa mới và kỹ thuật thâm canh, các ngành, các cấp mở nhiều tập huấn kỹ thuật cho nông dân, coi trọng công tác đào tạo nguồn nhân lực. Khoản 10 kết hợp với các tiến bộ khoa học, kỹ thuật về cây lúa đã đưa đến kết quả nước ta tự cung tự cấp được lương thực và xuất khẩu gạo. Hiện nay, trong giai đoạn CNH, HĐH đất nước, vấn đề nguồn

nhân lực ngày càng trở nên bức xúc, có ảnh hưởng toàn bộ đến quá trình phát triển. Đảng cộng sản Việt Nam chủ trương đổi mới từ năm 1986, nay đã được 18 năm. Đổi mới trước hết là đổi mới tư duy, tiếp theo là hành động có hiệu quả đào tạo được nguồn nhân lực để đáp ứng nhu cầu xây dựng và bảo vệ đất nước cần thiết phải tăng cường hệ thống giáo dục của Nhà nước (công lập), đồng thời tăng cường hệ thống giáo dục dân lập mà ta coi là XHHGD và đào tạo.

Như vậy, có thể tóm tắt ý nghĩa XHHGD và đào tạo như sau: phát huy nội lực của nhân dân trong việc tham gia tổ chức giáo dục đào tạo dưới sự lãnh đạo của Đảng và sự hỗ trợ của Nhà nước có thể là chủ trương, chính sách, khi cần thiết là sự giúp đỡ về tài chính.

Giữa các tổ chức công lập và dân lập có một ranh giới, từ ranh giới này có thể có các dạng trung gian, như: nhân dân đóng góp tiền của cho các trường công lập, hoặc

Chính phủ hỗ trợ tài chính, nhân lực cho các trường dân lập, hoặc liên kết giữa Nhà nước với nhân dân (trường bán công...).

XHHGD và đào tạo, do nhân dân tổ chức và đóng góp tiền của, có nội dung rất rộng lớn, có tính đa dạng, vừa sâu sắc vừa cụ thể. Không phải chỉ tính đến có bao nhiêu trường dân lập là đủ, mà còn phải xét đến hàng loạt các tổ chức dân lập khác nhau, xuất phát từ nhu cầu của thực tiễn sản xuất và đời sống, nhu cầu này thay đổi qua sự phát triển của xã hội. Nếu theo độ tuổi, XHHGD có thể tính từ giáo dục mầm non, qua tiểu học, trung học đến cao đẳng, đại học, sau đại học (trường hợp này có độ tuổi trong phạm vi rộng). Nếu theo khoa học và công nghệ, XHHGD và đào tạo có thể tính theo các lĩnh vực khoa học xã hội, khoa học tự nhiên, các lĩnh vực thực hành trong nông nghiệp, công nghiệp, xây dựng, giao thông vận tải... Trong tất cả các lĩnh vực trên đây, Nhà nước đã chi ra một khoản kinh phí rất lớn cho hệ thống giáo dục và đào tạo trong cả nước. Hiện nay, quá trình CNH, HĐH ngày càng có nhiều yêu cầu mới, Nhà nước đang cố gắng hết sức nhằm thỏa mãn về giáo dục và đào tạo. Tuy nhiên, không thể tất cả đều dựa vào Nhà nước, mà cần phát huy nội lực, tiềm năng của nhân dân trong sự nghiệp này. Nội dung giáo dục và đào tạo, dù là ở các trường công lập hay dân lập cần kết hợp chặt chẽ lý thuyết với thực tiễn, lý thuyết với thực hành. Không có biện pháp thực hành nào có thể tách rời cơ sở lý thuyết, cho dù lý thuyết tương đối đơn giản. Thế kỷ XXI, các quốc gia phát triển kinh tế để xây dựng kinh tế tri thức, sản xuất hàng hóa ở trình độ cao hơn so với thế kỷ XX, tiết kiệm tài nguyên khai thác, sử dụng năng lượng ít hơn, hạn chế ô nhiễm môi trường hơn. Đây vừa là yêu cầu, vừa là thử thách đặc biệt đối với các nước đang phát triển như nước ta.

Xuất phát từ nhu cầu thực tiễn, tùy theo mục tiêu giáo dục và đào tạo, có thể chia ra các chương trình dài hạn hoặc ngắn hạn, từ đó xây dựng hoặc tổ chức trường lớp với kinh phí do các tập thể nhà khoa học, do nhân dân đóng góp. Có những lớp tập huấn ngắn hạn về kỹ thuật nông nghiệp, có thể chỉ nửa ngày kết hợp với tham quan đồng ruộng một nửa ngày nữa. Có những lớp tập huấn một, hai ngày đến một tuần, nửa tháng, một tháng hoặc nhiều hơn. Có những lớp

học một, hai năm v.v... Chương trình về khoa học, kỹ thuật nông nghiệp, công nghiệp đào tạo nhân viên kỹ thuật, công nhân có tay nghề có thể do các doanh nghiệp, hợp tác xã, các hội nghề nghiệp tổ chức với sự tham gia góp vốn của nhân dân. Những hình thức tổ chức năng động, đa dạng, mời những người chuyên môn có trình độ lý thuyết và thực hành đến giảng dạy, thực tập thường có hiệu quả tốt. Học tập kinh nghiệm nước ngoài về XHHGD và đào tạo là điều hết sức cần thiết đối với nước ta.

Trong tổ chức giáo dục và đào tạo dân lập cần dựa vào các đoàn thể, các tổ chức chính trị – xã hội, các tổ chức xã hội nghề nghiệp, các doanh nghiệp, các hợp tác xã, tập thể các nhà khoa học,... tại các thành phố, tỉnh, huyện đến xã, thôn, bản. Nước ta có nhiều vùng sinh thái khác nhau, từ ven biển, đồng bằng, trung du miền núi đến hải đảo đều cần có các chương trình giáo dục và đào tạo thích hợp. Xuất phát từ yêu cầu của người dân, những mục tiêu cần thiết như nâng cao kỹ năng hành nghề, tăng năng suất lao động, nâng cao không ngừng sản lượng và chất lượng hàng hóa, tiến tới áp dụng công nghệ cao, tăng sức cạnh tranh, đều nhằm đáp ứng nhu cầu của thị trường trong nước và xuất khẩu.

Liên hiệp các Hội khoa học và kỹ thuật Việt Nam phải giữ một động lực quan trọng trong sự nghiệp XHHGD và đào tạo, kể cả góp phần công nhận trình độ chuyên nghiệp, vì đây là một tổ chức chính trị – xã hội, liên kết các nhà khoa học xã hội, tự nhiên, chương trình trong tất cả các ngành kinh tế quốc dân.

XHHGD và đào tạo là cơ sở của XHH khoa học và công nghệ. Khi hệ thống giáo dục – đào tạo của Nhà nước (công lập) phát triển mạnh mẽ, đạt hiệu quả cao, kết hợp chặt chẽ với dân lập, nâng cao dân trí một cách phổ biến, thì giáo dục và đào tạo, khoa học và công nghệ sẽ thật sự trở thành quốc sách hàng đầu.

Xã hội học tập, học tập suốt đời cho mỗi công dân, quán triệt quyền công bằng học tập đối với người nghèo cũng như người giàu, là một phương hướng tiến bộ, sẽ được từng bước thực hiện qua các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước liên kết chặt chẽ với nhân dân. □